

Zemědělský
výzkumný ústav
Kroměříž, s. r. o.
Havlíčková 2787
767 01 Kroměříž
tel.: 0634/31 71 38
0634/31 71 41
www.vukrom.cz

OBILNÁŘSKÉ LISTY 4/2002

Časopis pro agronomy
nejen s obilnářskými informacemi
X. ročník

O.P. P.P.
713 13/02
767 01 Kroměříž 1

POLNÍ DNY

KROMĚŘÍŽ

20. - 21. června

Z obsahu

- ✓ Postavení šlechtění a semenářství v zemědělské výrobě
- ✓ Šlechtění jarního ječmene na sladovnickou kvalitu
- ✓ AGROKROM
- ✓ Legislativa šlechtění a semenářství
- ✓ Setrvalost systémů rostlinné produkce a dlouhodobé pokusy

POSTAVENÍ OBORU ŠLECHTĚNÍ A SEMENÁŘSTVÍ V ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBĚ

Ing. Jaroslav Palas

předseda zemědělského výboru Parlamentu ČR

Planeta Země má dnes šest miliard obyvatel. Podle předpokladu FAO dosáhne světová populace v roce 2020 osmi miliard a v roce 2035 deseti miliard. Populační růst bude vyvolávat stále silnější tlak na životní prostředí a pochopitelně i na potravinové zdroje. Nelze počítat s tím, že by se mohla rozšířit rozloha zemědělské půdy, spíše naopak. Jedinou cestou k zabezpečení výživy rostoucí populace proto bude zvýšit intenzitu zemědělské výroby.

Úroveň zemědělské výroby je závislá na úrovni základních vstupů. K nejvýznamnějším z nich patří bezesporu odrůda a osivo. Obor šlechtění a semenářství je stěžejním a mnohdy stále ještě nedoceňovaným odvětvím, ačkoliv vliv moderní odrůdy a kvalitního osiva na tvorbu výnosu je nyní posuzován až na úrovni 60 %. Kvalitativní parametry odrůd jsou u mnoha plodin určujícím aspektem moderní zemědělské výroby.

ZÁKLADNÍ PODMÍNKY PRO ÚSPĚŠNÉ ŠLECHTĚNÍ A SEMENÁŘSTVÍ

Ekonomické podmínky – určující pro činnost všech profesionálních subjektů. Šlechtění je dlouhodobá a opravdu velmi nákladná činnost (např. náklady na vyšlechtění odrůdy ozimé pšenice se pohybují okolo **60–80 mil. Kč**). I v normálně fungujícím a zavedeném tržním prostředí je velmi náročné financovat moderní šlechtitelské programy výhradně z příjmu za využívání odrůd, proto dochází ke spojování firem a ke sdružování finančních prostředků. Pro šlechtitele i semenáře je rozhodující kupní schopnost a tím i ochota zákazníka – zemědělce kvalitní osiva nakupovat.

Technické podmínky – dosažitelnost a použitelnost výsledků vědy a výzkumu, technologická vybavenost, vzdělání a zkušenosti šlechtitelů a semenářů.

Legislativní podmínky – regulují využitelnost výsledků šlechtitelské práce a možnosti vstupu odrůd a osiva na trh.

EKONOMICKÉ A TECHNICKÉ PODMÍNKY ŠLECHTĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Situace v České republice je ve srovnání se zeměmi EU i se zeměmi střední a východní Evropy poněkud specifická. Šlechtění je stejně jako v zemích EU i přes významné ekonomické rozdíly privátní, v zemích střední a východní Evropy zůstává většinou mimo privátní sféru pod kontrolou i financováním státu.

České šlechtění dosáhlo v poválečném vývoji i přes centrálně plánovaný způsob hospodaření velice dobrých výsledků a mnohé odrůdy dosáhly evropského nebo dokonce světového ohlasu (např. hrách „Bohatýr“). Po roce 1990 došlo v souladu s obecným trendem k privatizaci státních podniků tak, že na bázi dřívějších šlechtitelských ústavů a v některých případech i jednotlivých šlechtitelských stanic vznikly nové soukromé šlechtitelské firmy. Cílem tohoto procesu bylo přizpůsobit systém vlastnických vztahů systému obvyklému v zemích s rozvinutou tržní ekonomikou. Vzhledem k vysokým nákladům šlechtění a vzhledem k teprve postupně se rozvíjející legislativě však tyto nově vzniklé firmy nemohly být ekonomicky soběstačné. Transformace zemědělství a relativně nízká koupěschopnost tuzemských zemědělců

navíc způsobila prudké snižování zájmu o nákup uznávaných osiv a tím pádem i snižování příjmu zejména šlechtitelů.

Stát se proto již v první polovině devadesátých let za podpory odborné legislativy velice prozíravě rozhodl, že šlechtitelům v této složité fázi přechodu na ekonomicky soběstačné hospodaření pomůže formou dotací. Šlechtitelské dotace tak na jedné straně pomohly zachovat mnohé perspektivní šlechtitelské programy a na druhé straně umožnily šlechtitelům udržet licenční poplatky za využívání jejich odrůd a tím pádem i ceny osiva a sadby na relativně nízké úrovni. Osivo a sadba domácích odrůd tak zejména od poloviny devadesátých let byly a jsou významným příspěvkem k úsporám českých zemědělců. Z jiných oborů je známo, že absence domácích producentů určitého zboží způsobuje okamžité zvýšení jeho ceny, neboť je dováženo za ceny obvyklé v zahraničí. U šlechtění k tomu naštěstí nedošlo a tak např. v roce 1996 s ohledem na rozsah pěstitelských ploch a k tomu odpovídající množství osiva a sadby české šlechtění „ušetřilo“ českému zemědělci ročně více než 3 miliardy korun ve srovnání s teoretickou situací, že by musel potřebné osivo nebo sadbu dovézt za cenu obvyklou v zahraničí.

I přes nesporný význam správného výběru odrůdy a používání uznaného osiva v průběhu devadesátých let postupně docházelo zejména z ekonomických důvodů ke snižování zájmu zemědělců o nákup uznaných osiv až do té míry, že v letech 1999–2000 se např. uznané osivo obilovin používalo pouze na cca 27 % produkčních ploch. Tyto ekonomické důvody nespočívaly v cenách za osivo, ale v koupěschopnosti tuzemských zemědělců. Negativní ekonomické výsledky nutily zemědělce k úsporám a osiva patřila vzhledem k možnosti vlastní výroby nebo použití merkantilu jako osivového materiálu k prvním položkám, u kterých se začalo šetřit. V uvedených letech se proto logicky objevily v plné míře negativní důsledky tohoto stavu – zrno pšenice bylo napadeno snětí mazlavou a zakrslou, partie sladovnického ječmene byly nehomogenní, semena řepky olejné měla vysoký obsah kyseliny erukové atd. Postižen tak byl nejen zemědělec, který začal mít problémy s uplatněním své nekvalitní produkce, ale i obchodník, který měl problémy s vývozem napadené pšenice, anebo zpracovatel, který měl problémy s homogenitou sladu nebo s kvalitou oleje.

Zemědělský výbor Poslanecké sněmovny se proto touto negativní situací v roce 2000 vážně zabýval a rozhodl, že se ji pokusí zvrátit. S cílem zamezit dalšímu šíření chorob a snižování kvality nabídl českému zemědělci možnost podpory k nákupu certifikovaného osiva jako záruky dobrého zdravotního stavu a vysoké biologické hodnoty, v první fázi u těch nejožehavějších plodin, kterými jsou pšenice a řepka. Již první rok těchto podpor ukázal, že se jedná o velmi efektivní řešení, neboť obměna osiva pšenice prakticky okamžitě dosáhla cca 64 %. Zemědělský výbor PS se proto po vyhodnocení prvního

